

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

BRASILIEN – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2019

I. SAMMANFATTNING

Brasilien är en demokrati med fria och rättvisa val. Brasiliens konstitution förbjuder all form av diskriminering och ger långtgående skydd för medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Respekten för de mänskliga rättigheterna och det demokratiska utrymmet har på vissa områden försvagats de senaste åren. Särskilt oroande är det utbredda våldet, diskriminering och våld mot kvinnor och barn, situationen i landets fängelser, de försämrade möjligheterna för civilsamhällesorganisationer att verka, våldet och hoten mot människorättsförsvare, journalister och hbtq-personer, samt situationen för urfolk. Även civilsamhällesorganisationer uttrycker oro för en ökad hotbild. Brasilien har dock ett fortsatt starkt, aktivt och pluralistiskt civilsamhälle.

Trots att antalet mord sjunkit de senaste två åren är det dödliga våldet omfattande. 2019 dödades 41 635 personer i Brasilien. Polisvåld och straffrihet för poliser är fortsatt utbrett. Fall av tortyr och övergrepp förekommer i landets överfulla fängelser. I kombination med underbemannade personalstyrkor skapar detta farliga miljöer.

Brasilien har ingen federal lagstiftning som särskilt säkerställer hbtq-personer åtnjutande av mänskliga rättigheter. Däremot har Högsta domstolen återkommande fastslagit att samkönade par har rätt att ingå äktenskap och att adoptera. Diskriminering och våld mot hbtq-personer

är utbrett och antalet mord med homofobiska motiv är högt i internationell jämförelse.

Kvinnor har en svagare ställning på arbetsmarknaden, är oftare arbetslösa och tjänar mindre än män oavsett utbildningsnivå. Situationen för arbetare och fackliga ledare har kraftigt försämrats sedan 2018 på grund av repression och våld, inklusive mord, under strejker och protester.

Abort är förbjudet med få undantag. Tonårsgraviditeter är vanligt, och barnäktenskap förekommer. 2019 stiftades dock en ny lag som förbjuder äktenskap för barn under 16 år.

Brasilien har Latinamerikas mest ojämlika inkomstfördelning. Under 2000-talet har fattigdomen minskat betydligt, även om den positiva utvecklingen på senare år har vänt på grund av recession och krympande statliga stödinsatser.

Landkonflikter utgör en källa till kränkningar och övergrepp av de mänskliga rättigheterna, vilka inte minst drabbar urfolk samt människor- och miljörättsförsvarare.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

Brasilien är en federal republik som delas upp i den verkställande, lagstiftande och dömande makten. Det allmänna domstolsväsendet består av federala domstolar och delstatsdomstolar, båda i flera instanser.

Korruption och bristande transparens i samband med hantering av offentliga medel är vanligt förekommande i Brasilien. 2019 hamnade Brasilien, precis som 2018, på plats 106 av 180 i *Transparency International's* korruptionsindex. Enligt *Transparency International* saknas både tillräcklig lagstiftning och fungerande kontrollmekanismer för att effektivt bekämpa korruption bland folkvalda och statstjänstemän. De lyfter även fram regeringsföreträdares bristande respekt för grundlagsskyddade yttrande- och föreningsfriheter, samt partirepresentanters misskötsel av valkampanjmedel som bekymmersamt.

2015 inleddes en omfattande juridisk process, *Lava Jato*, för att utreda den största korruptionsskandalen i Brasiliens historia. Hittills har över

150 personer dömts för korruptionsbrott, inklusive företrädare för statliga bolag och flera högt uppsatta politiker som de före detta presidenterna Michel Temer och Luis Inácio Lula da Silva. Mutskandalerna som uppdagats har ökat allmänhetens medvetenhet om den frekvent förekommande korruptionen i offentlig förvaltning och affärsvärlden.

Rättsväsendets målmedvetna korruptionsutredningar i samband med *Lava Jato* har erbjudit en exempellös möjlighet att långsiktigt minska korruptionen i landet, även om vissa bakslag i utvecklingen noterats under det senaste året. 2019 tappade Brasilien tre placeringar på *World Justice Projects* rättsstatsindex och hamnade på plats 58 av 126 rankade länder.

Den nuvarande presidenten Jair Bolsonaro gick till val på en stark antikorrupsionsagenda. Bolsonaro utsåg den tidigare *Lava Jato*-domaren Sérgio Moro till justitieminister, samme domare som dömt ex-president Lula till fängelse. 2019 avslöjade tidningen *The Intercept* hur Moro under sin tid som domare på ett opassande sätt ska ha väglett åklagaren under processen, och därigenom bidragit till att få Lula fälld. Inga formella brottsmisstankar har dock presenterats mot Moro.

Brasilien har ett överlag gott företagsklimat. Korruption och mutor utgör dock ett problem för företag, framför allt i kontakter med vissa lokala myndigheter.

Brasilien har sedan 2012 en lag som stadfäster rätten att ta del av offentlig information.

Rättssäkerhet

Civil- och straffrättsliga processer är ofta dyra men konstitutionen garanterar rätten till offentlig försvarare utan kostnad för brottsmisstänkta som tjänar mindre än tre minimilöner. Bristen på offentliga försvarare gör dock att många får vänta länge på rättegång. Drygt 30 procent av landets frihetsberövade väntar på rättegång eller dom, processer som kan ta månader eller i vissa fall flera år med återkommande omhåkningsförhandlingar.

Domstolarna är formellt självständiga i förhållande till den verkställande makten. Domarna i högsta federala domstolen utses av presidenten och godkänns av senaten. Samtidigt finns exempel på politiska påtryckningar påverkat domarkåren, enligt rapporter från civilsamhällesorganisationer, media och politiker.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Sanningskommissionen som utredde övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna mellan 1946 och 1988, med särskilt fokus på militärdiktaturåren 1964–1985, föreslog 2014 att lagen från 1979 om amnesti skulle upphävas. Detta har ännu inte har skett. I juli 2019 ifrågasatte president Bolsonaro sanningskommissionens rapport och tillsatte en ny utredningskommission.

I Brasilien har 15 mord på journalister de senaste tio åren inte lett till något åtal, enligt *Committee to Protect Journalists* (CPJ). 300 personer har dödats i samband med konflikter om land och naturtillgångar i Amazonasområdet under det senaste decenniet, men i endast 14 fall väcktes åtal, enligt *Comissão Pastoral da Terra* (CPT).

Kongressen antog i oktober 2017 en lag som ger militärdomstolar jurisdiktion över mord på civila som militärer misstänks för. Lagen har kritiserats av de amerikanska staternas organisation (OAS). Även det successiva militära övertagandet av polisiära uppgifter i flera delstater med omfattande säkerhetsproblem anses ha lett till ökad straffrihet för militärpolisens övervåld och utomrättsliga avrättningar, enligt *Human Rights Watch*.

Flera uppmärksammade fall av misstänkta korruptionsbrott har preskriberats på grund av att rättegångarna förhalats i årtal genom överklagandeprocesser. 2019 beslutade Högsta domstolen att fängelsestraff inte behöver avtjänas så länge en dom går att överklaga. Beslutet river upp ett tre år gammalt beslut om att den som dömts till fängelse i andra instans ska börja avtjäna sitt straff. Beslutet innebar att många som dömts i samband med *Lava Jato*, inklusive den före detta presidenten Lula, släpptes fria i väntan på rättegång i nästa instans.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Brasiliens konstitution trädde i kraft 1988. Presidenten väljs genom direkta val för en mandatperiod på fyra år med möjlighet till omval i ytterligare fyra år. Presidenten utser regeringen. Nationalkongressen består av deputeradekammaren om 513 medlemmar och senaten om 81 medlemmar. Att rösta är obligatoriskt för medborgare mellan 18–70 år och frivilligt för personer mellan 16–18 år, över 70 år samt för analfabeter. Enligt lag får analfabeter samt personer som dömts för korruption eller grova brott inte ställa upp i val till förtroendeposter.

President-, guvernörs- och parlamentsvalen 2018 bedömdes överlag som öppna, fria och rättvisa av internationella observatörer. Hot och våld mot journalister samt politiska kandidater förekom, inklusive ett knivattentat mot den dåvarande presidentkandidaten Bolsonaro. Enligt OAS förekom omfattande desinformation som spreds framför allt via den sociala plattformen *WhatsApp* under valkampanjen. Kongressen har tillsatt en kommitté för att utreda spridande av desinformation.

Politisk mångfald med flerpartisystem råder. Det finns inte någon nedre spärr för partier att ta plats i kongressen, vilket har lett till en fragmenterad partistruktur med 30 partier i kongressen. Enligt lag måste partierna ha minst 30 procent kvinnliga kandidater på partilistorna. Partierna ska även spendera motsvarande andel av sina kampanjmedel på att lyfta fram kvinnliga kandidater, något som inte alla partier gjorde under valet 2018. Andelen kvinnliga ledamöter i kongressen uppgår i deputeradekammaren till 15 procent och i senaten till 13 procent. Brasilien är på plats 154 av 174 i världen avseende kvinnors representation i parlamentet, enligt UN Women. Särskilt afrobrasilianare och urfolk är underrepresenterade i kongressen. Det finns i dagsläget endast en ledamot som identifierar sig som urfolk.

Sedan 2015 är det förbjudet för privata företag att donera pengar till valkampanjer. Däremot får privatpersoner bidra med kampanjmedel med upp till 10 procent av årsinkomsten. Vid president- och kongressvalen 2018 hade över 90 procent av de invalda kongressledamöterna mottagit

bidrag som gick att koppla till privata företag, enligt en studie utförd av *Parlametria*.

2018 vann president Bolsonaro valet med 55 procent av rösterna i den andra valomgången. Två år tidigare hade dåvarande president Dilma Rousseff avsatts genom riksrätt för att ha handlat i strid med gällande budgetregler. Efter Rousseffs avsättande var hennes vicepresident Temer president fram till valet 2018.

Det civila samhällets utrymme

Det brasilianska civilsamhället är aktivt och tillåts enligt lag verka fritt. Civilsamhällesorganisationer figurerar flitigt i media och publicerar rapporter, ibland tillsammans med statliga samarbetspartners.

Det finns breda kontaktytor mellan statliga aktörer och civilsamhället, inte minst genom de cirka 90 statliga kommittéer som utgjort plattformar för policydialog i olika ämnen. 2019 utfärdade presidenten ett dekret som ledde till att ungefär hälften av dessa kommittéer avskaffades, vilket kritiserats av bland andra civilsamhällesorganisationer.

Representanter för Bolsonaros regering har återkommande uttryckt sig nedlåtande offentligt om civilsamhällesorganisationer och deras arbete. Detta inkluderar anklagelser om att de skulle ha orsakat bränder i Amazonas och omfattande oljeutsläpp i havet. Enligt civilsamhällesrepresentanter har detta lett till en ökad hotbild mot många organisationer och mindre utrymme för dem att verka.

Under 2019 dödades 23 människorättsförsvarare, enligt *Frontline Defenders* och *Amnesty International*. En majoritet av dessa var involverade i miljö-, land- och urfolksfrågor. *Amnesty International* kategoriserar Brasilien som ett av världens farligaste länder för människorättsförsvarare. Den federala regeringen har sedan 2004 ett skyddsprogram för människorättsförsvarare, och från 2018 kan även journalister få skydd genom programmet. Flera intresseorganisationer avråder dock sina medlemmar från att anmäla sig med hänvisning till misstro mot den nuvarande federala regeringen och hur personuppgifterna från programmet kan användas.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Det finns inga rapporter om att politiska mord, avrättningar eller försvinnanden öppet sanktionerats av statsmakten. Kriminellt våld är dock vanligt förekommande i flertalet brasilianska städer. Av de 50 städerna i världen med flest mord 2018 låg 14 i Brasilien, enligt organisationen *Seguridad, Justicia y Paz*. Enligt organisationen *Fórum Brasileiro de Segurança Pública* dödades under 2019 totalt 41 635 personer i Brasilien, vilket är den lägsta siffran sedan 2007. 75 procent av de mördade 2019 var afrobrasilianare. Flest mord, 64 078, noterades på årsbasis i Brasilien 2017. De sjunkande nivåerna beror till stor del på riktade polisinsatser mot drogrelaterad gängverksamhet, vilka har lett till att flera gängledare har frihetsberövats. Offer för polisvåld är inte redovisade i statistiken, utan rapporteras separat.

Oproportionerligt våld och övergrepp vid polisinsatser fortsätter att vara ett allvarligt problem. 2018 dödades 6 220 personer av polisen, en ökning med nästan 20 procent jämfört med året innan. Det finns uppgifter om fall av opåkallat våld, skjutningar av obehäpnade och rena avrättningar av frihetsberövade, enligt *Human Rights Watch*. Det finns också belägg för att polisen systematiskt döljer dessa brott genom att förstöra eller fabricera bevis och hota vittnen. Det dödliga våldet drabbar även poliserna och militärpoliserna, varav 343 dödades under 2018. 256 av dem dödades utanför tjänsten, ofta i samband med att de jobbade extra som vakter, enligt *Human Rights Watch*.

Lagstiftningen förbjuder tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling. Trots detta konstaterades 384 fall av interner med fysiska skador åsamkade av fängelsepersonal under 2018, enligt åklagarmyndighetens översynsråd *Conselho Nacional do Ministério Público*.

Fängelserna är kraftigt överbelagda och förhållandena är ofta undermåliga. Enligt lag ska kvinnor som är gravida eller har barn under tolv år i första hand dömas till husarrest, så länge de inte anses utgöra en fara för sina barn. En tredjedel av de frihetsberövade kvinnorna uppfyller

kriterierna för husarrest, men befinner sig likväl i häkten eller fängelser, enligt *Association for the prevention of torture (APT)*.

Kraftigt eftersatt underhåll tvingar fångar att sova på golv och leva i celler med brister i sanitära förhållanden, ventilation och utrymmen.

Underbemanningen av vakter i kombination med överbeläggningen av fångar har på många håll resulterat i att de intagna tagit över den interna kontrollen och säkerheten. Mord och våldsamma uppgörelser i fängelserna förekommer. Under maj-juli 2019 dödades sammanlagt 117 fångar i samband med fem olika fängelseupplopp i delstaterna Amazonas och Pará.

Dödsstraff

Dödsstraff är förbjudet i Brasilien men kan återinföras i krigstid.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Konstitutionen garanterar yttrande- och tryckfrihet, vilket generellt respekteras. Medielandskapet domineras av ett fåtal stora företag som flitigt rapporterar om makthavares påstådda oegentligheter. Brasilien sjönk två placeringar 2019 på Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex, till plats 105 av 180. Placeringen baserades delvis på förekomsten av våld eller hot om våld mot journalister, framför allt utanför storstadsområdena. Till bedömningen bidrog även ledande politikernas angrepp mot journalister och medieföretag, i synnerhet i sociala media.

Regeringsrepresentanter och vissa andra folkvalda politiker har återkommande offentligt misskrediterat och kränkt journalister i samband med deras yrkesutövning. Presidenten har beslutat att dra in utvalda prenumerationer på nyhetstidningar till statliga organ och offentligt sagt att han ska se till att tevebolaget *Tv Globos* sändningsrättigheter inte förlängs.

Enligt journalistföreningen *Fenaj* har situationen för yttrandefriheten och journalisters möjlighet att utföra sitt arbete kraftigt försämrats under 2019, inte minst genom att antalet hot och fysiska attacker mot journalister har fördubblats sedan 2018. Tre journalister mördades under 2019. Brasilien har 15 olösta mord på journalister sedan 2009 enligt CPJ:s

Global Impunity Index. Kvinnliga journalister tenderar att utsättas för hot och kränkningar online i större omfattning än manliga journalister.

Federala åklagarmyndigheten inledde 2019 en förundersökning mot journalisten Glenn Greenwald, anklagad för att i maskopi med hackers ha delat privat information i samband med ett reportage om domares samröre med åklagare under *Lava Jato*-processen. FN:s särskilda rapportör för yttrandefrihet har uttryckt kritik mot brasilianska statens agerande i Greenwalds fall.

En lag finns om digitala rättigheter som syftar till att skydda integritet och yttrandefriheten online och polisen har en enhet för att motverka desinformation på nätet. Trots detta var digitala misskrediteringskampanjer omfattande i senaste valet.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Brasiliansk lagstiftning garanterar föreningsfrihet, vilket också generellt respekteras. Enligt konstitutionen råder mötesfrihet. Emellertid har polisen anklagats för övervåld vid protester de senaste åren.

Religions- och övertygelsefrihet

Den brasilianska konstitutionen garanterar religionsfrihet och rätten till att fritt utöva sin religion. Förhindrande av religiös utövning, hets mot religiösa grupper eller diskriminering på grund av religiös tillhörighet är brott som kan ge upp till fem års fängelse.

Religiöst motiverade brott förekommer. Mest utsatta för brott på grund av religionstillhörighet är utövare av de afrobrasilianska religionerna *umbanda* och *candomblé* enligt Ministeriet för kvinnor, familj och mänskliga rättigheter. 2019 rapporterades flera attacker mot olika afrobrasilianska religiösa platser, *terreiros*. Särskilda polisinsatser har gjorts för att stävja attackerna.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Rätten att ansluta sig fackligt är skyddad i lag i Brasilien. Arbetare har rätt att förhandla kollektivt samt att strejka, vilket generellt respekteras. Trots

att strejkrätten exkluderar militär, militärpolis och brandkår har förbudet inte åtföljts och dessa kårer strejkar emellanåt.

Enligt Internationella fackliga samorganisationens (ITUC) *Global Rights Index 2019* ansågs Brasilien vara ett av världens tio sämsta länder för arbetares rättigheter. Situationen för arbetare och fackliga ledare har enligt ITUC kraftigt försämrats de senaste åren på grund av repression och våld, inklusive mord, under strejker och protester. 2017 antogs en ny lagstiftning som anger att kollektivavtal i vissa fall står över annan lagstiftning. Antalet nytecknade kollektivavtal minskade med 45 procent under 2018.

De senaste årens stigande arbetslöshet, för närvarande kring tolv procent, har i oproportionerlig utsträckning drabbat den afrobrasilianska befolkningen. Trots förbud förekommer diskriminering på arbetsmarknaden, särskilt mot kvinnor, afrobrasilianer, urfolk, transpersoner och personer med funktionsnedsättning. Därtill utförs ungefär 40 procent av alla arbeten utanför den offentliga arbetsmarknaden.

Brasilien har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention nr. 182 om förbud mot de värsta formerna av barnarbete. Regeringen har genomfört flera insatser för att komma till rätta med barnarbetet och lagstiftningen på området har skärpts. Enligt ILO har situationen förbättrats under senare år, men fortfarande uppskattas omkring 2,7 miljoner barn i åldrarna fem till sjutton år arbeta, varav 89 000 är mellan fem och nio år. De flesta barn arbetar med försäljning, hantverk, jordbruk eller i privata hushåll.

Arbete under slavliknande förhållanden är fortsatt ett problem i Brasilien, i synnerhet i Amazonas. Cirka 369 000 personer tros vara offer för slaveri, primärt inom jordbruks- och fiskesektorn, klädtillverkning och elektronikindustrin, enligt *The Global Slavery Index*. Många skogs-, gruv- och jordbruksindustrier ligger i avlägsna områden som är svåra att resa från och besvärliga för myndigheter att lokalisera. Det senaste decenniet har över 45 000 arbetare fritagits i insatser med hjälp av federal polis från vad som kallas "förhållanden analoga till slaveri".

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Konstitutionen slår fast att alla ska ha tillgång till sjukvård. Stora investeringar har gjorts de senaste 25 åren vad gäller vårdutbildningar,

primärvård, forskning och utveckling samt teknik. En betydande decentraliseringsprocess har genomförts, vilket medfört bred social delaktighet och växande medvetenhet hos allmänheten om rätten till hälso- och sjukvård. Trots framsteg återstår betydande arbete för att uppnå en allmänt tillgänglig offentlig sjukvård av hög kvalitet.

Enligt Unicef är tillgången till mödra- och förlossningsvård väl tillgodosedd. 98 procent av gravida kvinnor genomför minst en mödravårdskontroll och 99 procent föder barn på sjukhus eller vårdinrättningar.

Brasilien har haft ett framgångsrikt program för att behandla och förhindra spridning av hiv. Sedan 2009 tillverkar landet egna bromsmediciner som distribueras gratis.

Rätten till utbildning

Grundskolan är obligatorisk och skolnärvaron för barn mellan 6-14 år är cirka 98 procent. Det genomsnittliga antalet avslutade skolår har enligt officiell statistik ökat från 5,5 år till 7,3 år det senaste decenniet. Endast omkring en tredjedel av eleverna studerar vidare på gymnasiet. Fler pojkar än flickor hoppar av skolan. De offentliga skolorna är gratis, men håller ofta låg kvalitet och erbjuder relativt få antal undervisningstimmar. Detta innebär att det framför allt är barn som gått på privatskolor som klarar inträdesproven till landets kostnadsfria federala universitet.

Sju procent av befolkningen är analfabeter. Mest utbredd är analfabetismen i nordöstra Brasilien och omfattar framför allt den afrobrasilianska befolkningen enligt statistikinstitutet IBGE.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Sedan början av 2000-talet har cirka 30 miljoner brasilianare lyfts ur fattigdom, men efter flera års recession har medelklassens andel i befolkningen minskat igen. Brasilien har Latinamerikas mest ojämlika inkomstfördelning. Nästan 14 miljoner familjer omfattas av programmet *Bolsa familia* som ger ekonomiskt stöd till marginaliserade familjer på villkor att barnen går i skolan och följer det statliga vaccinationsprogrammet. *Bolsa familia* har bidragit till att minska antalet personer med bristande tillgång till mat, men har inte lyckats nå den fattigaste delen av befolkningen. 2019 reducerades programmets budget och omfattning med resultatet att flera hundra tusen familjer förlorade sitt stöd.

I storstäderna har det saknats kapacitet att hantera inflyttningen från landets fattigare delar, varför betydande delar av stadsinvånarna tvingas bosätta sig i kåkstäder, *favelas*, där förhållandena ofta är undermåliga. För att förbättra bostadssituationen för landets låginkomsttagare lanserade den tidigare presidenten Temer ett program som lett till att över 1,5 miljoner bostäder byggts. Programmet finns fortfarande, men i lägre omfattning.

Brasilien rankades 2019 på plats 79 av 188 länder på FN:s utvecklingsprogram (UNDP) index för mänsklig utveckling.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Diskriminering på grund av kön är förbjuden enligt konstitutionen. Den nuvarande regeringen har inrättat ett nytt ministerium för kvinnor, familjer och mänskliga rättigheter. Trots detta är kvinnors politiska, ekonomiska och sociala inflytande långt ifrån jämställt männens. Brasilien är ett medelinkomstland, men kvinnors situation överlag är i nivå med betydligt fattigare länder, enligt studier av Rädda Barnen. Andelen kvinnor i parlamentet är 15 procent och i regeringen är två ministrar kvinnor.

Kvinnor har en svagare förankring på arbetsmarknaden, är arbetslösa i högre grad och tjänar mindre än män. Detta oavsett utbildningsnivå och trots att de utgör majoriteten av de universitetsstuderande. Kvinnor arbetar i större utsträckning än män i den informella ekonomin, vilket leder till större lönediskriminering, sämre skydd mot uppsägning och begränsad rätt till pension och sjukförsäkring. Enligt UN Women tjänar vita kvinnor i genomsnitt två tredjedelar av vad vita män tjänar, medan färgade kvinnor tjänar en tredjedel. Även om antalet kvinnor på beslutsfattande politiska poster har ökat de senaste åren är kvinnor starkt underrepresenterade i politiken. Enligt lag ska minst 30 procent av de politiska partiernas parlamentskandidater vara kvinnor. Lagen har dock inte lett till någon påtaglig förändring i praktiken. Utbrett fusk förekommer genom att partier presenterar kvinnliga kandidater för att erhålla finansiellt stöd, utan att de angivna kvinnorna nödvändigtvis är verkliga kandidater.

Statens och myndigheters skyldigheter gällande rättshjälp till brottsoffer, särskilt polisstöd och psykologhjälp, är fastställda i den så kallade *Maria da Penha*-lagen. Lagen ålägger samtliga delstater att inrätta specialdomstolar med uppgift att enbart pröva mål och ärenden om kvinnovåld, samt definierar vad som utgör könsbaserat våld och sexuellt ofredande. Definitionen av det senare begreppet breddades genom ny lagstiftning 2018 till att även omfatta händelser utanför arbetsplatser.

En person som döms för att ha dödat en flicka eller kvinna i nära relation kan få påföljden fängelse i mellan 12-30 år. Antalet mord på kvinnor ökade 2018 och våldet mot kvinnor är omfattande.

Ungefär hälften av alla graviditeter är oplanerade. Abort är enligt konstitutionen förbjudet, med undantag vid fara för moderns liv, när graviditeten är resultatet av våldtäkt eller när fostret lider av anencefali, en mycket grav utvecklingskada. Enligt WHO utförs cirka en miljon olagliga aborter om året i Brasilien, i regel under osäkra former.

Barnets rättigheter

Den nationella lagstiftningen om barnets rättigheter håller hög kvalitet och barnaga är förbjudet i både skola och i hem. I praktiken utsätts dock barn i Brasilien fortfarande för allvarliga kränkningar av sina rättigheter i form av mord, våld och bristande tillgång till hälso- och sjukvård samt utbildning.

Åren 2017 och 2018 mördades 9 349 personer under 19 år i landet, exklusive delstaten Bahia, enligt civilsamhällesorganisationen *Fórum Brasileiro de Seguranca Pública*. Pojkar utgjorde 92 procent av mordoffren, enligt Unicef, och majoriteten var afrobrasilianska barn från de nordöstra delarna av landet.

Sexuell exploatering av barn är ett omfattande problem i hela landet. Kampanjer har genomförts för att uppmärksamma och bekämpa problemet. Majoriteten av landets våldtäktsoffer är flickor under 13 år. En av fem flickor hoppar av skolan på grund av oönskad graviditet. Enligt *Plan International* har Brasilien det fjärde högsta antalet barnäktenskap i världen och 2019 antogs en lag som förbjuder äktenskap under 16 år.

Human Rights Watch rapporterade 2019 att 21 000 barn och ungdomar avtjänade straff på ungdomsanstalter runt om i Brasilien. Anstalterna

utgör enligt organisationen platser för isolering och straff, även om brasiliansk lag stipulerar att ungdomarna i första hand har rätt till utbildningsmöjligheter eller samhällstjänst.

Föräldraledighet för mammor är tillåtet i 120-180 dagar, och för pappor i 5-20 dagar, beroende på anställningsform.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Konstitutionen förbjuder all form av diskriminering på grund av etnicitet, ras och religion och garanterar rättigheter för urfolk och etniska minoriteter. Trots en heltäckande lagstiftning har Brasilien stora utmaningar med diskriminering. Representationen i folkvalda organ är mycket homogen och i nuvarande regering finns ingen person med afrobrasiliansk härkomst. Flera program finns för att öka mångfalden både inom kongressen och vid universiteten. Sedan 2009 ska tio procent av politiska partiers kandidatlistor bestå av icke-vita personer och de statliga universiteten har en kvot på 25 procent icke-vita.

Landet har minst 305 olika urfolk. De talar fler än 274 språk och uppgår till cirka 895 000 personer enligt *Funai*, myndigheten som ansvarar för urfolksfrågor. Cirka 60 procent lever i Amazonasregionen och cirka 30 procent i urbana miljöer. Fattigdomen bland urfolken är utbredd och avsaknaden av grundläggande sjukvård är ett stort problem. 114 olika urfolk bedöms leva isolerade enligt *Funai*. Den officiella policyn är att inte kontakta dem, så länge de själva inte söker kontakt.

Brasilien har tillträtt ILO:s konvention nr. 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder. Landets konstitution garanterar urfolkens landrättigheter och rätt till sitt kulturella arv, särskilt i förhållande till bevarandet av den naturliga miljön. Regeringen Bolsonaro har dock lagt fram ett lagförslag som öppnar för industriell verksamhet på urfolksterritorier, inklusive utvinning av olja och gas, utöver mineralbrytning, samt byggande av vattenkraftverk och andra infrastrukturprojekt.

Sedan 2007 har det funnits ett statligt nationellt råd för urfolksfrågor, i vilket federala organ regelbundet samverkat med representanter för

urfolken kring policyfrågor. Under 2019 lades rådet ned genom ett presidentdekret. Myndigheten *Funai* har på senare år försvagats både vad gäller personalresurser och budget. Flera befattningar innehas av personer med en bakgrund inom militären och polisen.

Hittills har cirka 13 procent av landets yta reserverats för urfolk, nästan uteslutande i Amazonasregionen. Det finns idag ungefär 470 officiella urfolksterritorier i landet och ytterligare 100 territorier under utredning. Nuvarande regering har tydligt deklarerat att fler markrättigheter inte ska tilldelas urfolk.

Den omfattande avskogningen i Amazonasregionen utförs till stor del av kriminella nätverk och det senaste decenniet har fler än 300 människor dödade i samband med landkonflikter, enligt civilsamhällesorganisationen *Comissão Pastoral da Terra*. Många av de dödade var personer från olika urfolk. Uppgifter de senaste åren tyder på att våldet mot urfolk ökar, särskilt i delstaterna Roraima, Pará och Mato Grosso do Sul.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Brasilien har ingen federal lagstiftning som säkerställer hbtq-rättigheter. Däremot har samkönade par rätt att ingå äktenskap och adoptera, efter beslut i Högsta domstolen 2013, 2015 och 2019. Domstolen har slagit fast att lagstiftningen mot rasism ska tillämpas även mot homofobi till dess att kongressen antagit specifik lagstiftning på området. Ungefär hälften av delstaterna har specifikt förbjudit diskriminering av hbtq-personer. Prideparader äger rum i flera storstäder varje år med flera miljoner deltagare. Paraden i São Paulo räknas som en av världens största.

Enligt människorättsorganisationer, bland andra *Front Line Defenders* är Brasilien ett av de länder i världen med högst antal registrerade mord med homofobiska motiv. 2018 mördades 320 hbtq-personer och 100 begick självmord, enligt organisationen *Gay Bahia*. Flest mord sker i São Paulo, Pará och Bahia. Brasilien är även det land i världen där flest transpersoner mördas årligen enligt civilsamhällesorganisationen *Rede Trans*. 2019 dödade 105 transpersoner, vilket var en minskning från 2018 då 150 transpersoner mördades, enligt organisationen.

2019 avgick flera folkvalda politiker från sina uppdrag med hänvisning till återkommande kränkningar och diskriminering kopplade till deras homosexualitet. Kommunpolitikern och aktivisten Marielle Franco mördades i Rio de Janeiro i mars 2018. Franco var starkt engagerad i hbtq- och afrobrasilianska kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Flera personer häktades 2019 för inblandning i mordet, bland annat två före detta poliser. Ingen dömdes och omständigheterna kring mordet anses fortsatt vara oklara

Flyktingars och migranternas rättigheter

Migrationslagen från 2017 har stärkt migranternas och flyktingarnas rättigheter samt kriminaliserat människosmuggling. Lagen förbjuder verkställandet av utvisningar som medför risk för personens liv eller personliga integritet samt av ensamkommande barn.

I Brasilien görs individuella skyddsprövningar och det finns inga bestämda kvoter för asylsökande.

2019 befann sig 20 000 personer med flyktingstatus från ett åttiotal länder i Brasilien. Därutöver har cirka 130 000 venezolaner sökt asyl i Brasilien, varav 37 500 har erhållit flyktingstatus. 2018 påbörjades ett mottagningsprogram för venezolanska flyktingar och migranter, *Operação Acolhida*, inom vars ramar de kan välja att ansöka om flykting- eller uppehållsstatus.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sedan 2017 finns det en lag om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som innebär att offentliga organ måste tillgängliggöra sjukvård, utbildning, arbete, boende, kultur och idrott, samt anpassa trottoarer och andra offentliga rum. Högsta domstolen bekräftade samma år att även privata skolor måste göra tillgänglighetsanpassningar, utan kostnad för familjer till barn med funktionsnedsättning.

En lag om kvotering innebär att minst fem procent av de utlysta tjänsterna inom offentlig sektor ska tillsättas av personer med

funktionsnedsättning. För företag med mer än hundra anställda är motsvarande siffra minst två procent.

Personer med funktionsnedsättning blir dock fortsatt diskriminerade. Flera delstater har inte kapacitet att garantera personer med funktionsnedsättning lika möjligheter till utbildning, arbete och tillgänglighet i samhället.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Brasilien

Sverige har inget bilateralt utvecklingssamarbete med Brasilien, men har stöttat människorättsorganisationer via regionala tematiska biståndsstrategier. De flesta internationella civilsamhällesorganisationer som arbetar för mänskliga rättigheter och 24 FN-organ finns representerade i landet.

Sverige har ett nära samarbete med EU-delegationen, inte minst vid den årliga dialogen om mänskliga rättigheter mellan EU och Brasilien där medlemsstaterna kan delta.

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Brasilien. Till exempel har ambassaden kontinuerlig kontakt med en stor mängd organisationer som jobbar med rättighetsfrågor. Detta gäller inte minst organisationer som arbetar med kvinnors och hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Drottning Silvias *Childhood Foundation* är en tongivande organisation i Brasilien inom området barns rättigheter och spelade en aktiv roll inför antagandet av lagen mot barnaga.

I den universella granskningsmekanismen (UPR) vid FN:s råd för mänskliga rättigheter våren 2017 gav Sverige rekommendationer till Brasilien som bland annat berörde människohandel och tortyr. Brasilien accepterade 246 av 250 rekommendationer, inklusive de svenska.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR) ratificerades år 1992. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt och det tillhörande protokollet om avskaffande av dödsstraffet ratificerades år 2009.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, ICESCR) ratificerades år 1992. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination*, ICERD) ratificerades år 1968.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, CEDAW) ratificerades år 1984. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2002.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) ratificerades år 1989. Det tillhörande protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2007.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2004. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2004. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2017.

Internationella konventionen om skydd för migrantarbetare och deras familjers rättigheter (*International Convention on the Protection of the*

Rights of All Migrant Workers and Members of their Families, ICRMW) har inte ratificerats.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2008. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2008.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances*, ICED) ratificerades år 2010.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) ratificerades år 1960. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1972.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*, ICC) ratificerades år 2002.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter (*American Convention on Human Rights*, ACHR) ratificerades år 1992. Det tillhörande protokollet om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ratificerades år 1996. Det tillhörande protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1996.

Inter-amerikanska konventionen om att förebygga och bestraffa tortyr (*Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*) ratificerades år 1989.

Inter-amerikanska konventionen om att förebygga, bestraffa och eliminera våld mot kvinnor (*Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women*) ratificerades år 1995.

Erkännande av Interamerikanska domstolens (IACHR) jurisdiktion accepterades år 1998.